

■ GLOSSA

In um – in pled...

DA BARBLA ETTER

Suenter mia emprima glossa cun il titel «Vegnan ils umens adina pli curius?» (7-2-2012) sun jau vegnida supplitgada da blers da scriver ina cintinuaziun. Curiusamain han surtut umens exprimì quest giavisch. Tscharts m'han dumandà da descriver era las atgnadads da las dunnas – ma quai surlasch jau gugent a vus, chars umens.

Mes umens da la davossa glossa spargnan anc adina, la dretga n'han els betg anc chattà, ma forsa cumpara ella gea gia damaun. Herbert però ha decis da midar sia vita. El è stà en in seminari budistic. Ed ussa vul el forsa dar giu sia plazza e forsa schizunt ir a star en in auter lieu. Forsta.

Charas lecturas: Vus Cavais segir era gia udì quest spruch da machos: «In um – in pled. Ina dunna – in pledari.» Jau sun persvasa che la gronda part da las dunnas è pli comunicativa ch'ils umens. Dunnas discurran surtut pli savens da sentiments u en general da chaussas personalas ch'ils umens. E per descriver sentiments duvrain nus dunnas in pledari vast cun bleras fassettas. Pia pudain nus era resguardar quai sco cumpliment,

quest spruch dad «ina dunna – in pledari».

Ed il pledari dals umens? «In um – in pled!» Ils umens san pia mo in pled? Avais gia ina giada ponderatge pled che quai duai esser? Forsa stuess ins far ina retschertga empirica per chattar il pled duvrà il pli frequent dals umens, per demussar quai a moda scientifica. Ma jau hai ina supposiziun: Il pled duvrà il pli savens u il pli gugent dals umens è *forsa*.

Sche jau dumond per exempl in um sch'el veglia vegnir cun mai sonda saira a tschaina, respondà el cun gronda probabilitad: «Forsa», ed agiunta alura: «Jau stoss anc guardar.» U: «Jau stoss anc sclerir quant ditg che jau stoss lavurar.» U: «Mes tat aveva ditg ina giada ch'el vegnia forsa speravia.» N'importa betg ch'il tat è gia mort avant in decenni. U ch'il

cusrin fa forsa ina parti, u ch'il char um sto simplain ponderar anc in pau. Quai vul alura dir: L'um vul spetgar e guardar. Guardar, sch'i sa dat insatge meglier. Forsa che ses club da ballape dat in sieu d'amicizia, forsa ch'in vegl collega vul ir a baiver ina biera u forsa ch'ina miss Svizra s'annunzia per far giu in date.

Forsa vegn insatge meglier. Uschiglio pon ins forsa anc adina vegnir a tschaina. Questa tenuta ma fa vegnir las ventgaquatter. In gea u in na tanscha, jau na vi gnanc udir diesch stgisas marschas.

Ecun ina relaziun fan ils umens il pli gugent il medem, almain a l'entschatta: spetgar e guardar. Sch'els emprendan ad enconuscher ina donna che plascha han els forsa in pau sex, ma en sasez spetgan e guardan els anc vinavant – els spetgan sin la dretga. E quella vegn forsa in bel di. Forsa era betg. U forsa na vesan els gnanc ella, sch'ella vegn alura. U forsa è ella già cumparida e passada speravia senza ch'els avessan badà. U forsa ch'els na vegnan betg da decider entaifer temp util, sche quai è ussa propri lur dretga. Ed uschia manchentan els forsa quella occasiun, sin la quala els han spetgà l'entira vita.